Seat No.	

Total No. of Questions : 6] **[Total No. of Printed Pages : 3**

[4157]-201

M. Ed. (General) (Compulsory) Examination - 2012

PAPER - I

EDUCATION IN GLOBAL SOCIETY

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours] **[Max. Marks : 100**

Instructions :

(1) All questions are compulsory.

*(2) **Two sections** are to be written in **separate answer-books**.*

(3) Figures to the right indicate full marks.

*(4) Answers to Q. Nos. 1, 2, 4 and 5 should be between **350-400** words each.*

*(5) Answers to Q. Nos. 3 and 6 should be between **140-150** words each.*

(6) Students should follow the given word limitations.

(7) In any situation students will not be get supplements.

SECTION - I

Q.1) What is Philosophy ? State the relationship between Philosophy and Educational Philosophy in brief. Write the need of Philosophy to the teacher with suitable examples. **[15]**

OR

Q.1) What are the Educational Thoughts according to Dr. Babasaheb Ambedkar ? In what way those thoughts are useful to solve problems of Education in the age of Globalization ? **[15]**

Q.2) What are basic tenets of Idealism ? Write its Educational Implication with reference to following points : **[15]**

(1) Aims of Education

(2) Curriculum

(3) Teaching Methods

(4) Teacher - Pupil Relationship

(5) Freedom and Discipline

OR

Q.2) State the concept and types of Human Values. As a teacher, how will you inculcate these values through Education ? **[15]**

Q.3) Write short notes : **(Any Four)** **[20]**

(a) Teaching Methodology regarding Islamic Tradition

(b) Basic tenets of Sankhya Philosophy

(c) Swami Vivekanand's Educational Philosophy and Globalization

(d) Marxism

(e) Thought of Rousseau on Woman Education

(f) How Principles of Realism would be applied in Education ?

SECTION - II

Q.4) What is meant by Emotional Integration ? State its need and importance in present situation. Suggest various activities to inculcate Emotional Integration. **[15]**

OR

Q.4) What is Globalization ? State the challenges before Education due to Globalization. Suggest various ways to overcome these challenges. **[15]**

Q.5) (A) Differentiate between Democracy and Totalitarian. State with the following points : **[10]**

(1) Meaning

(2) Educational Objectives

(3) Curriculum

(4) School Administration

(5) Teaching Methods

(B) State the major functions of Democracy regarding Education. **[05]**

OR

Q.5) Explain the meaning and nature of Educational Sociology. Write the functions of Educational Sociology regarding Indian Society. **[15]**

Q.6) Write notes on **any four** of the following : **[20]**

(a) Role of Family in the Socialization of a Child

(b) Application of Evan Illich's Thought about Deschooling Society in present days

(c) Educational Activities to Prevent Terrorism

(d) Economic and Cultural Effects of Globalization

(e) Interrelationship between Education and Development

(f) Interrelationship between Social Mobility and Education

Seat No.	

Total No. of Questions : 6] **[Total No. of Printed Pages : 3**

[4157]-201

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास] **[एकूण गुण : 100**

सूचना :

(1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.

*(2) **दोन्ही विभागांची** उत्तरे **वेगवेगळ्या उत्तरपत्रिकेत** लिहावीत.*

(3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(4) प्रश्न-क्रमांक १, २, ४ व ५ची उत्तरे ३५०-४०० शब्दांत लिहावीत.

(5) प्रश्न-क्रमांक ३ व ६ची उत्तरे १४०-१५० शब्दांत लिहावीत.

(6) विद्यार्थ्यांनी दिलेली शब्दमर्यादा पाळावी.

(7) कोणत्याही परिस्थितीत विद्यार्थ्यांना पुरवणी मिळणार नाही.

विभाग - १

प्र.1) तत्त्वज्ञान म्हणजे काय ? तत्त्वज्ञान व शैक्षणिक तत्त्वज्ञान यातील परस्पर संबंध थोडक्यात लिहा व तत्त्वज्ञानाची शिक्षकांना असलेली गरज सोदाहरण लिहा. **[15]**

किंवा

प्र.1) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शिक्षणविषयक विचार लिहा. जागतिकीकरणाच्या युगात शिक्षणाच्या समस्या सोडविण्यासाठी ते कसे उपयुक्त आहेत ? **[15]**

प्र.2) आदर्शवादाची मूलभूत तत्त्वे कोणती ? खालील मुद्यांच्या आधारे आदर्शवादाचे शैक्षणिक उपयोजन लिहा : **[15]**

(1) शिक्षणाची ध्येये

(2) अभ्यासक्रम

(3) अध्यापन पद्धती

(4) शिक्षक - विद्यार्थी संबंध

(5) शिस्त व स्वातंत्र्य

किंवा

प्र.2) मानवी मूल्यांची संकल्पना व प्रकार लिहा. शिक्षणातून ही मूल्ये कशी रूजवाल ते सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.3) **कोणत्याही चारां**वर टिपा लिहा : **[20]**

(अ) इस्लामिक परंपरेनुसार अध्यापन पद्धती

(ब) सांख्य तत्त्वज्ञानाची मूलभूत तत्त्वे

(क) स्वामी विवेकानंदांचे शैक्षणिक तत्त्वज्ञान आणि जागतिकीकरण

(ड) मार्क्सवाद

(इ) रूसोचे स्त्रीशिक्षणविषयक विचार

(फ) वास्तववादाच्या तत्त्वज्ञानाचा शिक्षणामध्ये कसा उपयोग करता येईल ते लिहा.

विभाग - २

प्र.4) भावनिक एकात्मता म्हणजे काय ? सद्यस्थितीत याची गरज व महत्त्व सांगा. भावनिक एकात्मता वाढीस लावण्यासाठी विविध उपक्रम सूचवा. **[15]**

किंवा

प्र.4) जागतिकीकरण म्हणजे काय ? जागतिकीकरणामुळे शिक्षणासमोर निर्माण झालेली आव्हाने सांगा. या आव्हानांना तोंड देण्यासाठी विविध मार्ग सूचवा. **[15]**

प्र.5) (अ) लोकशाही व हुकूमशाही राज्यव्यवस्थांची तुलना पुढील मुद्यांच्या आधारे करा : **[10]**

(1) अर्थ

(2) शैक्षणिक उद्दिष्टे

(3) अभ्यासक्रम

(4) शालेय प्रशासन

(5) अध्यापन पद्धती

(ब) शिक्षणाच्या संदर्भात सद्यस्थितीत लोकशाही राज्याची मुख्य कार्ये लिहा. **[05]**

किंवा

प्र.5) शैक्षणिक समाजशास्त्राचा अर्थ व स्वरुप स्पष्ट करा. भारतीय समाजशास्त्राच्या संदर्भात शैक्षणिक समाजशास्त्राची कार्ये लिहा. **[15]**

प्र.6) खालीलपैकी **कोणत्याही चार**वर टिपा लिहा : **[20]**

(अ) बालकाच्या समाजीकरणात कुटुंबाची भूमिका

(ब) शाळामुक्त समाजाबद्दलच्या इव्हॉन इलिचच्या विचारांचे सद्यस्थितीत उपयोजन

(क) दहशतवाद रोखण्यासाठी शैक्षणिक उपक्रम

(ड) जागतिकीकरणाचे आर्थिक व सांस्कृतिक परिणाम

(इ) शिक्षण आणि विकास यातील सहसंबंध

(फ) सामाजिक गतिशीलता व शिक्षण यातील सहसंबंध

Seat No.	

Total No. of Questions : 6] [Total No. of Printed Pages : 3

[4157]-202

M. Ed. (General) (Compulsory) Examination - 2012

PAPER - II

ADVANCED EDUCATIONAL PSYCHOLOGY

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours] **[Max. Marks : 100**

Instructions :

(1) All questions are compulsory.

*(2) Answers to the **two sections** should be written in **separate answer-books**.*

(3) Figures to the right indicate full marks.

*(4) Word limit for questions of **15 marks** is about **350 to 400.***

*(5) Word limit for questions of **5 marks** is about **130 to 150**.*

(6) Students should strictly follow the word limit given.

(7) No supplement will be provided to the students.

SECTION - I

Q.1) Explain Freud's Concept of Psycho-analysis. Write in detail, as a teacher how will you use different Diagnostic and Remedial Therapies of Psycho-analysis to solve Students Behavioural Problems. **[15]**

OR

Q.1) Write in detail various stages of development according to Piaget's Cognitive Development Theory. As a teacher which learning experiences will you provide for the Cognitive Development of Students ? Illustrate with examples. **[15]**

Q.2) What do you mean by Trait Theory ? Which are the Traits of Personality according to Cattell and Allport. Which activities will you organize for the development of Personality of your students ? **[15]**

OR

Q.2) Which factor is emphasized between Heredity and Environment by the Behaviourist ? With respect to these factor explain Behaviourist View about Educational Objectives, Curriculum, Evaluation and Teaching Methods. **[15]**

Q.3) Answer the following : **(Any Four)** **[20]**

(a) Write with examples the importance of Interest and Attitude in Emotional Development.

(b) As a teacher, how will you use, Gestalt's Principles in Teaching and Learning ?

(c) What are the Fundamental Concepts of Psycho-social Theory ?

(d) Explain the Indian Concept of Personality Development.

(e) How will you use Observation Method for studying Behavioural Problems in students ?

(f) Explain the importance of Interview as a Tool of Measurement of Personality.

SECTION - II

Q.4) Write Concept of Brain Based Learning. What are the principles of Brain Based Learning ? How will you make use of these principles in your teaching to develop competencies of your students ? Illustrate with example. **[15]**

OR

Q.4) Which model of teaching, will you use for managing stress in students due to changing Examination System ? Write the steps of this model with an example. Write, how this model is useful for Student Achievement and Classroom Management ? **[15]**

Q.5) Explain Concept of Constructivism. What are basic features of Constructivism Learning ? As a teacher, how will you make use of Constructivism in Classroom Teaching ? **[15]**

OR

Q.5) Illustrate Guilfords Structure of Intellect (SOI) with appropriate diagram. Write, how it is different from other Theories of Intelligence ? **[15]**

Q.6) Answer the following : **(Any Four)** **[20]**

(a) What is Transfer of Learning ? What Learning Experiences will you provide to your students for Positive Transfer ?

(b) Write in detail with examples, the effect of Emotional Intelligence on Social Intelligence.

(c) Write the difference between the Method and Models of Teaching.

(d) Explain Gagne's Hierarchy of Learning.

(e) Explain the Stages of Learning according to Hull.

(f) Write the importance of Motivation in Learning.

Seat No.	

Total No. of Questions : 6] **[Total No. of Printed Pages : 3**

[4157]-202

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास] **[एकूण गुण : 100**

सूचना :

(1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

*(2) **दोन्ही विभागाची** उत्तरे **स्वतंत्र उत्तरपत्रिकेत** लिहावीत.*

(3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

*(4) १५ **गुणांच्या** प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा ३५० **ते** ४०० शब्द.*

*(5) ५ **गुणांच्या** प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा १३० **ते** १५० शब्द.*

(6) शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.

(7) पुरवणी दिली जाणार नाही.

विभाग - १

प्र.1) फ्रॉईडच्या मनोविश्लेषणवादी संकल्पना स्पष्ट करा. विद्यार्थ्यांमधील वर्तन समस्यांचे निराकरण करताना या संप्रदायातील विविध निदान व उपचार पद्धतींचा वापर शिक्षक या नात्याने कसा कराल ते सविस्तर लिहा. **[15]**

किंवा

प्र.1) पियाजेच्या बोधनिक उपपत्तीनुसार विकासाच्या विविध अवस्था कोणत्या ते सविस्तर लिहा. विद्यार्थ्यांच्या बोधात्मक विकासासाठी शिक्षक म्हणून तुम्ही कोणत्या अध्ययन अनुभवांचे आयोजन कराल ते सोदाहरण लिहा. **[15]**

प्र.2) गुणतत्त्व उपपत्ती म्हणजे काय ? कॅटेल व ऑलपोर्ट यांनी व्यक्तिमत्त्वाचे कोणते गुणविशेष सांगितले आहेत ? तुमच्या विद्यार्थ्यांचे व्यक्तिमत्त्व विकसन करण्यासाठी तुम्ही कोणत्या उपक्रमांचे आयोजन कराल ते लिहा. **[15]**

किंवा

प्र.2) वर्तनवादी अनुवंश व परिस्थिती या पैकी कोणत्या घटकाला अधिक महत्त्व देतात ते सकारण लिहा. वरील घटकाला अनुसरुन शिक्षणाची उद्दिष्टे, अभ्यासक्रम, मूल्यमापन, अध्यापन पद्धती याविषयी वर्तनवादी दृष्टीकोन स्पष्ट लिहा. **[15]**

प्र.3) खालीलपैकी **कोणत्याही चार** प्रश्नांची उत्तरे लिहा : **[20]**

(अ) भावात्मक विकासात अभिरूची व अभिवृत्तीचे महत्त्व सोदाहरण लिहा.

(ब) शिक्षक म्हणून तुम्ही समष्टीवादी तत्त्वांचा अध्ययन - अध्यापनात कसा उपयोग कराल ?

(क) मनोसामाजिक उपपत्तीमधील मूलभूत संकल्पना कोणत्या ?

(ड) व्यक्तिमत्त्व विकासाची भारतीय संकल्पना स्पष्ट करा.

(इ) विद्यार्थ्यांच्या वर्तन समस्यांचा अभ्यास करण्यासाठी निरीक्षण पद्धतीचा वापर कसा कराल ?

(फ) व्यक्तिमत्त्वा मापनाचे साधन म्हणून मुलाखतीचे महत्त्व स्पष्ट करा.

विभाग - २

प्र.4) मेंदू आधारित अध्ययनाची संकल्पना लिहा. मेंदू आधारित अध्ययनाची तत्त्वे कोणती ? विद्यार्थ्यांच्या क्षमता विकसित करण्यासाठी या तत्त्वांचा अध्यापनात कसा उपयोग कराल ते सोदाहरण लिहा. **[15]**

किंवा

प्र.4) बदलत्या परीक्षा पद्धतीमुळे विद्यार्थ्यांवर येणाऱ्या ताणाचे व्यवस्थापन करण्यासाठी तुम्ही कोणत्या प्रतिमानाचा वापर कराल ? वरील प्रतिमानाच्या पायऱ्या सविस्तर लिहा. हे प्रतिमान विद्यार्थ्यांचे संपादन व वर्गव्यवस्थापन यासाठी कसे उपयुक्त ठरेल ते लिहा. **[15]**

प्र.5) ज्ञानरचनावादी संकल्पना लिहा. ज्ञानरचनावादी अध्ययनाची मूलभूत वैशिष्ट्ये कोणती ? वर्गअध्यापनात ज्ञानरचनावादाचा उपयोग शिक्षक म्हणून कसा कराल ते लिहा. **[15]**

किंवा

प्र.5) गिल्फोर्डने विकसित केलेले बुद्धिमत्तेचे प्रारूप आकृतीसह विशद करा. बुद्धिमत्तेच्या इतर उपपत्तींपेक्षा ही उपपत्ती वेगळी कशी आहे ते लिहा. **[15]**

प्र.6) खालीलपैकी **कोणत्याही चार** प्रश्नांची उत्तरे लिहा : **[20]**

(अ) अध्ययन संक्रमण म्हणजे काय ? धनसंक्रमण होण्यासाठी विद्यार्थ्यांना कोणते शैक्षणिक अनुभव द्याल ते लिहा.

(ब) भावनिक बुद्धिमत्तेचा सामाजिक बुद्धिमत्तेवर होणारा परिणाम सोदाहरण लिहा.

(क) अध्यापनाची प्रतिमाने व अध्यापनाची पद्धती यामधील फरक लिहा.

(ड) गॅनेच्या श्रेणीबद्ध अध्ययनाचे स्तर विशद करा.

(इ) हल्लच्या उपपत्तीनुसार अध्ययनाच्या अवस्था स्पष्ट करा.

(फ) प्रेरणेचे अध्ययनातील महत्त्व विशद करा.

Seat No.	

Total No. of Questions : 6] **[Total No. of Printed Pages : 4**

[4157]-203

M. Ed. (General) (Compulsory) Examination - 2012

PAPER - III

EDUCATIONAL RESEARCH AND STATISTICS

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours] **[Max. Marks : 100**

Instructions :

(1) All questions are compulsory.

(2) ***Two sections*** *are to be written in* ***separate answer-books****.*

(3) Figures to the right indicate full marks.

(4) Students should follow the given word limit.

(5) Word limit for questions ***3*** *and* ***6*** *is* ***150 words*** *for each of the sub-question.*

(6) In any situation, student should not be given supplement.

(7) Use of simple calculator and statistical tables is allowed.

SECTION - I

Q.1) You are supposed to conduct a research on 'Development of Self-instructional Package and its effectiveness'. Write Research Methodology considering following points : **(Word limit : 400 words)** **[15]**

(1) Hypotheses - Two

(2) Variables

(3) Importance of Research

(4) Area of Research

(5) Sampling and Sample

OR

Q.1) Write a Research Proposal for a Research Problem, 'Study of Physical Facilities in Secondary Schools' considering following points : **(Word limit : 400 words)** **[15]**

(1) Operational Definitions - Two

(2) Objectives - Three

(3) Research Method

(4) Data Collection Tools and Techniques

(5) Data Analysis

Q.2) Illustrate steps involved in Action Research. **(Word limit : 400 words)** **[15]**

OR

Q.2) (A) Explain various types of Probability Sampling with the help of examples. **(Word limit : 250 words)** **[10]**

(B) Explain Errors in Sampling. **(Word limit : 150 words)** **[05]**

Q.3) Write short notes : **(Any Four)** **[20]**

(a) Phenomenological Research

(b) Need of Review of Related Literature at different stages of Research

(c) Characteristics of Good Hypothesis

(d) Scientific Inquiry

(e) Validity of Data in Historical Research

(f) Criteria of Selection of Good Research Problem

SECTION - II

Q.4) (A) A group of 30 students is pre-tested in English Language Communication Skills. A 3 month course on language development was provided to the group. After 3 months the group was post-tested. The data obtained is as follows :

	Pre-test	**Post-test**
Man	45	52
Standard Deviation	10	09
Coefficient of Correlation	0.67	

Test the significance of difference between Pre-test and Post-test Means. **[10]**

(B) What precautions will you take while using observation as a Technique of Research ? **(Word limit : 150 words)** **[05]**

OR

Q.4) (A) In a Teaching Aptitude Test 180 teachers were questioned about their preference for different methods of teaching Science. Their responses are given below :

Lecture	**Demonstration**	**Experimentation**
70	84	26

Test whether the null hypothesis "There is no significant different in preference for different methods of teaching Science" holds good. **[05]**

(B) Calculate the Quartile Deviation from the data given $Q._1 = 30.3$: **[05]**

Class Interval	90 | 99	80 | 89	70 | 79	60 | 69	50 | 59	40 | 49	30 | 39	20 | 29	10 | 19	0 | 9
Frequency	3	5	5	7	10	7	6	3	2	2

(C) Explain the qualities of a good measuring tool. **(Word limit : 150 words)** **[05]**

Q.5) Twenty students are randomly assigned to 4 groups having 5 students each. Each group is taught by different methods. At the end of the experiment the scores obtained by the students in the achievement test is as follows :

A	**B**	**C**	**D**
13	19	11	17
14	20	16	15
11	19	16	14
10	16	15	12
12	16	12	17

Test the data of different groups using Analysis of Variance (ANOVA). **[15]**

OR

Q.5) (A) In a sample of 40 cases the Mean is 16 and the Standard Deviation is 2.5. Assuming normality of distribution :

(a) How many cases score between 13.5 and 18.5 ?

(b) How many cases score above 18 ? **[05]**

(B) Calculate the Coefficient of Correlation between the two sets of scores using Pearson's Product Moment Method and interpret your results : **[10]**

X	25	28	32	27	29	30	26	30	25	38
Y	22	36	24	32	18	20	18	18	23	29

Q.6) Write notes on **any four** of the following : **[20]**

(a) Most Reliable Measure of Central Tendency

(b) Use of OGIVE

(c) E-tools

(d) Differences between Percentiles and Percentile Ranks

(e) Characteristics of a Good Research Report

(f) Different Methods of Primary Data Collection

Seat No.	

Total No. of Questions : 6] **[Total No. of Printed Pages : 4**

[4157]-203

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास] **[एकूण गुण : 100**

सूचना :

मराठी रूपांतराबाबत शंका असल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.

विभाग - १

प्र.1) तुम्हाला 'स्वयं अनुदेशन साहित्याचे विकसन व त्याची परिणामकारकता' या विषयावर संशोधन करावयाचे आहे असे समजा. त्यासाठी खालील मुद्दे विचारात घेऊन संशोधनाची कार्यपद्धती लिहा : (**शब्दमर्यादा : ४०० शब्द**) **[15]**

(1) परिकल्पना - दोन

(2) चले

(3) संशोधनाचे महत्त्व

(4) संशोधनाचे क्षेत्र

(5) नमूनानिवड आणि नमूना

किंवा

प्र.1) 'माध्यमिक शाळांमधील भौतिक सुविधांचा अभ्यास' या संशोधनसमस्येकरिता खालील मुद्दे विचारात घेऊन संशोधन आराखडा लिहा : (**शब्दामर्यादा : ४०० शब्द**) **[15]**

(1) कार्यात्मक व्याख्या - दोन

(2) उद्दिष्टे - तीन

(3) संशोधन पद्धती

(4) माहिती संकलनाची साधने व तंत्रे

(5) माहिती विश्लेषण

प्र.2) कृती संशोधनामध्ये अंतर्भूत पायऱ्या सोदाहरण स्पष्ट करा. (**शब्दमर्यादा : ४०० शब्द**) **[15]**

किंवा

प्र.2) (अ) उदाहरणांच्या सहाय्याने संभाव्यता आधारित नमूनानिवडीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. (**शब्दमर्यादा : २५० शब्द**) **[10]**

(ब) नमूनानिवडीतील त्रुटी स्पष्ट करा. (**शब्दमर्यादा : १५० शब्द**) **[05]**

प्र.3) खालीलपैकी **कोणत्याही चारां**वर टिपा लिहा : **[20]**

(अ) रूपविवेचनावादी संशोधन (Phenomenological Research)

(ब) संशोधनाच्या विविध पायऱ्यांवर संबंधित संशोधन साहित्याच्या आढाव्याची गरज

(क) चांगल्या परिकल्पनेची वैशिष्ट्ये

(ड) वैज्ञानिक पृच्छा

(इ) ऐतिहासिक संशोधनातील माहितीची वैधता

(फ) चांगल्या संशोधन समस्येच्या निवडीचे निकष

विभाग - २

प्र.4) (अ) ३० विद्यार्थ्यांची इंग्रजी भाषा संप्रेषण कौशल्याची पूर्व-चाचणी घेतली. त्यानंतर इंग्रजी भाषा विकासाचा तीन महिन्याचा कार्यक्रम राबविला आणि नंतर उत्तर-चाचणी घेतली. त्याची माहिती खालील प्रकारे आहे :

	पूर्व-चाचणी	**उत्तर-चाचणी**
मध्यमान	४५	५२
प्रमाण विचलन	१०	०९
सहसंबंध गुणांक	०.६७	

पूर्व-चाचणी व उत्तर-चाचणीच्या मध्यमानातील फरकाची सार्थता तपासा. **[10]**

(ब) संशोधनातील निरीक्षण तंत्राचा वापर करताना तुम्ही कोणती काळजी घ्याल ? **[05]**

किंवा

प्र.4) (अ) एका अध्यापन अभिव्यक्ती परीक्षणामध्ये १८० शिक्षकांना त्यांच्या शास्त्र अध्यापन पद्धतीबाबत पसंती विचारली. त्याचा प्रतिसाद खालीलप्रमाणे आहे :

व्याख्यान	**दिग्दर्शन**	**प्रायोगिक**
७०	८४	२६

'शास्त्र अध्यापन पद्धतीच्या पसंतीमध्ये सार्थ फरक नाही' ही शून्य परिकल्पना तपासा. **[05]**

(ब) दिलेल्या माहितीवरून चतुर्थक विचलन काढा : (Q_1 = 30.3) **[05]**

वर्गांतर (CI)	९० - ९९	८० - ८९	७० - ७९	६० - ६९	५० - ५९	४० - ४९	३० - ३९	२० - २९	१० - १९	० - ९
वारंवारिता (f)	३	५	५	७	१०	७	६	३	२	२

(क) चांगल्या मापन साधनांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. (**शब्दमर्यादा : १५० शब्द**) **[05]**

प्र.5) प्रत्येक गटात पाच विद्यार्थी याप्रमाणे यादृच्छिक पद्धतीने २० विद्यार्थ्यांचे चार गटात विभाजन केले. प्रत्येक गटाला विविध पद्धतींचा उपयोग करून अध्यापन केले. प्रयोगाच्या शेवटी विद्यार्थ्यांना प्राविण्य चाचणीत मिळालेले गुण खालीलप्रमाणे आहेत :

अ	ब	क	ड
१३	१९	११	१७
१४	२०	१६	१५
११	१९	१६	१४
१०	१६	१५	१२
१२	१६	१२	१७

प्रसरण विश्लेषण तंत्राचा (ANOVA) उपयोग करून गटामधील सार्थता तपासा. **[15]**

किंवा

प्र.5) (अ) ४० नमूना असलेल्या गटाचे मध्यमान १६ आणि प्रमाण विचलन २.५ आहे. प्रसामान्य संभव वितरण गृहित धरून –

(1) १३.५ आणि १८.५ मध्ये किती लोक आहेत ?

(2) १८ पेक्षा अधिक किती लोक आहेत ? **[05]**

(ब) पिअरसनच्या परिघात परिगुणन पद्धतीचा उपयोग करून सहसंबंध गुणांक काढा व त्याचा अन्वयार्थ लिहा : **[10]**

X	२५	२८	३२	२७	२९	३०	२६	३०	२५	३८
Y	२२	३६	२४	३२	१८	२०	१८	१८	२३	२९

प्र.6) खालीलपैकी **कोणत्याही चारां**वर टिपा लिहा : **[20]**

(अ) केंद्रीय प्रवृत्तीचे सर्वाधिक विश्वसनीय परिमाण

(ब) ऊर्ध्वगामी वक्राचा उपयोग

(क) ई-साधने

(ड) शततमक आणि शततमक क्रमामधील फरक

(इ) चांगल्या संशोधन अहवालाची वैशिष्ट्ये

(फ) प्राथमिक माहिती संकलनाच्या वेगवेगळ्या पद्धती

Seat No.	

Total No. of Questions : 6] **[Total No. of Printed Pages : 3**

[4157]-204

M. Ed. (General) (Optional) Examination - 2012

PAPER - IV

EDUCATIONAL MANAGEMENT

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours] **[Max. Marks : 100**

Instructions :

(1) All questions are compulsory.

(2) Answers to the ***two sections*** *should be written in* ***separate answer-books****.*

(3) Figures to the right indicate full marks.

(4) Write the answers of Q. Nos. ***1****,* ***2****,* ***4*** *and* ***5*** *in about* ***350-400*** *words each.*

(5) Write the answers of Q. Nos. ***3*** *and* ***6*** *in about* ***130-150*** *words each.*

(6) Supplement will not be provided.

SECTION - I

Q.1) Explain Concept of Educational Management. Enlist various functions of Management. Explain with examples what would be your role as a Manager of a school while performing these functions effectively ? **[15]**

OR

Q.1) What is the meaning of Curriculum Development and Curriculum Evaluation ? How will you use the principles of Management for Curriculum Development and Curriculum Evaluation ? **[15]**

Q.2) Write any two definitions of Leadership. Explain with examples the difference between Autocratic and Democratic Leadership with respect to : **[15]**

(1) Nature

(2) Merits

(3) Limitations

OR

Q.2) Explain the meaning and nature of Planning. As a Principal of a 'Teacher Education College', what aspects will you consider while planning for the distribution of work during : **[15]**

(1) Admissions

(2) Internship Programme

(3) Internal Examination

Q.3) Write short notes on **any four** from the following : **[20]**

(a) Importance of Institutional Planning

(b) Aspects to be considered in Evaluation of Teachers by Students

(c) Time Management Techniques

(d) Concept and Need of Perspective Planning

(e) Benefits of Human Relations Approach to Management

(f) Explain the statement – 'Management is a Process'.

SECTION - II

Q.4) What is Communication ? What is its importance in the Teaching-Learning Process ? Explain the difference between Direct Communication and Communication through E-mode. **[15]**

OR

Q.4) What is the meaning of Finance Management ? Explain with examples the principles of Educational Finance. **[15]**

Q.5) Explain the meaning and nature of Educational Supervision. You are going to visit a school as an External Supervisor. Prepare a checklist of various aspects you would look into during this Supervision. **[15]**

OR

Q.5) Explain the role of Central Government in School Education. Explain the composition and functions of Central Advisory Board of Education (CABE). **[15]**

Q.6) Write short notes on the following : **(Any Four)** **[20]**

(a) Concept and Importance of PERT

(b) Limitations observed in Accreditation of Teacher Education Institutions

(c) As a head of a school you want to organize an In-service Programme for your teachers. Prepare a questionnaire of 10 questions for need analysis for finalizing this programme.

(d) Barriers in Communication in Classroom.

(e) Steps in Decision-making

(f) Write any five suggestions to improve quality of Teacher Education.

Seat No.	

Total No. of Questions : 6] **[Total No. of Printed Pages : 3**

[4157]-204

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास] **[एकूण गुण : 100**

सूचना :

(1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

*(2) **दोन्ही विभागांची** उत्तरे **स्वतंत्र उत्तरपत्रिकेत** लिहावीत.*

(3) उजव्या बाजूचे अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(4) प्रश्न क्र. १, २, ४ आणि ५ ची उत्तरे प्रत्येकी ३५०-४०० शब्दांत लिहावीत.

(5) प्रश्न क्र. ३ आणि ६ ची उत्तरे प्रत्येकी १३०-१५० शब्दांत लिहावीत.

(6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

विभाग - १

प्र.1) शैक्षणिक व्यवस्थापनाची संकल्पना स्पष्ट करा. व्यवस्थापनेची विविध कार्ये लिहा. ही कार्ये परिणामकारकपणे पार पाडण्यासाठी एक शाळेचे व्यवस्थापक म्हणून तुम्ही कोणती भूमिका बजावाल ते सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

प्र.1) अभ्यासक्रम विकसन आणि अभ्यासक्रम मूल्यमापन म्हणजे काय ? अभ्यासक्रम विकसन आणि अभ्यासक्रम मूल्यमापन करण्यासाठी व्यवस्थापनाच्या तत्त्वांचा तुम्ही कसा वापर कराल ? **[15]**

प्र.2) नेतृत्वाच्या कोणत्याही दोन व्याख्या लिहा. हुकूमशाही आणि लोकशाही नेतृत्वातील फरक खालील मुद्यांच्या आधारे सोदाहरण स्पष्ट करा : **[15]**

(१) स्वरुप

(२) फायदे

(३) मर्यादा

किंवा

प्र.2) नियोजनाचा अर्थ आणि स्वरूप स्पष्ट करा. एका शिक्षक शिक्षण महाविद्यालयाचे प्राचार्य म्हणून खाली दिलेल्या कामांचे विभाजन करतांना कोणत्या बाबी विचारात घ्याल ? **[15]**

(१) प्रवेश प्रक्रिया

(२) छात्रसेवा काल

(३) अंतर्गत परीक्षा

प्र.3) टिपा लिहा : **(कोणत्याही चार)** **[20]**

(अ) संस्थानिहाय नियोजनाचे महत्त्व

(ब) शिक्षकांचे विद्यार्थ्यांकडून मूल्यमापन करतांना लक्षात घ्यावयाच्या बाबी

(क) वेळेच्या व्यवस्थापनाची तंत्रे

(ड) परिप्रेक्षित नियोजनाची संकल्पना व महत्त्व

(इ) मानवी संबंध उपागमाचे व्यवस्थापनाला होणारे फायदे

(फ) 'व्यवस्थापन : एक प्रक्रिया' विधान स्पष्ट करा.

विभाग - २

प्र.4) संप्रेषण म्हणजे काय ? अध्ययन-अध्यापन प्रक्रियेतील त्याचे महत्त्व काय ? प्रत्यक्ष संप्रेषण व इ-संप्रेषण यांमधील फरक स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

प्र.4) वित्त व्यवस्थापन म्हणजे काय ? शैक्षणिक वित्त पुरवण्याची तत्त्वे सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.5) शैक्षणिक पर्यवेक्षणाचा अर्थ व स्वरूप स्पष्ट करा. बाह्य पर्यवेक्षक म्हणून एका शाळेला तुम्ही भेट देणारा आहात. सदर भेटीमध्ये कोणकोणत्या बाबींचे तुम्ही पर्यवेक्षण कराल, यासंबंधी एक पडताळा सूची बनवा. **[15]**

किंवा

प्र.5) केंद्रशासनाची शालेय शिक्षणातील भूमिका स्पष्ट करा. केंद्रीय शिक्षण सल्लागार मंडळाची (CABE) रचना व कार्ये स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.6) टिपा लिहा : **(कोणत्याही चार)** **[20]**

(अ) पर्ट (PERT)ची संकल्पना व महत्त्व

(ब) शिक्षक शिक्षण संस्थेच्या अधिस्वीकृतीमध्ये आढळणाऱ्या मर्यादा

(क) शाळेचा मुख्याध्यापक म्हणून तुम्हाला तुमच्या शिक्षकांसाठी एक सेवांतर्गत प्रशिक्षण कार्यक्रम तयार करायचा आहे. सदर कार्यक्रम ठरवितांना शिक्षकांची 'गरज निश्चिती' करण्यासाठी दहा प्रश्नांची प्रश्नावली तयार करा.

(ड) वर्ग संप्रेषणातील अडथळे

(इ) निर्णय प्रक्रियेच्या पायऱ्या

(फ) शिक्षक शिक्षणाची गुणवत्ता सुधारणेसाठी पाच सूचना लिहा.

Seat No.	

Total No. of Questions : 6] **[Total No. of Printed Pages : 3**

[4157]-206

M. Ed. (General) (Optional) Examination - 2012

PAPER - IV

TEACHER EDUCATION

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours] **[Max. Marks : 100**

Instructions :

(1) All questions are compulsory.

(2) Use separate ***answer-books*** *for* ***two sections****.*

(3) Figures to the right indicate full marks.

(4) Answers limit ***350-400*** *words for* ***15 marks*** *questions,* ***130-150*** *words for* ***5 marks*** *questions.*

(5) Supplement will not be provided.

SECTION - I

Q.1) Explain Historical Development and Methods in Teacher Education before independence. Give an example how you will use these methods in your teaching as a teacher ? **[15]**

OR

Q.1) Explain need for Pre-service and In-service Professional Education of Teachers at different levels in the present Indian situations. **[15]**

Q.2) Explain importance of Internal and External Evaluation and suggest remedies for the same. **[15]**

OR

Q.2) Write about 'Group Discussion' and ' Workshops' Methods in Teacher Education. Explain with examples the precautions that you will take while planning for these methods. **[15]**

Q.3) Write short notes on **any four** of the following : **[20]**

(a) Role of Co-operative School in Teacher Education

(b) Need of Distance Learning

(c) Need of Teacher Education

(d) Various Devices in E-learning

(e) Scope of Teacher Education

(f) Objectives of Teacher Education at Primary Level

SECTION - II

Q.4) What is Action Research ? Explain how does Action Research helps quality improvement in Teacher Education ? **[15]**

OR

Q.4) What is importance of Teacher Education according to National Council of Teacher Education (NCTE) ? What recommendations did it make for Teacher's Education ? **[15]**

Q.5) Explain the Inclusive Education with reference to following points :

(a) Concept

(b) Objectives

How does a Teacher can be prepared for Inclusive Classroom ? Explain. **[15]**

OR

Q.5) Explain role of State Council of Educational Research (SCERT) and Training in Primary Education. **[15]**

Q.6) Write short notes on **any four** of the following : **[20]**

(a) Types of Teachers Organisations and their Role

(b) New Techniques of Evaluation :

  (i) On-line Examination

  (ii) Grading Method

(c) Objectives of Open Universities

(d) Functions of University Grant Commission (UGC)

(e) Code of Conduct and Ethics of Teaching Profession

(f) Need of In-service Training for current teachers

Seat No.	

Total No. of Questions : 6] **[Total No. of Printed Pages : 3**

[4157]-206

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास] **[एकूण गुण : 100**

सूचना :

(1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

*(2) **विभाग १ व विभाग २ची** उत्तरे **स्वतंत्र उत्तरपत्रिकेत** लिहावित.*

(3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

*(4) **१५ गुणांच्या** प्रश्नांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा ३५० ते ४०० शब्द व ५ **गुणांच्या** प्रश्नांच्या उत्तरासाठी १३० ते १५० शब्दमर्यादा असावी.*

(5) कोणत्याही विद्यार्थ्यांस पुरवणी मिळणार नाही.

विभाग - १

प्र.1) स्वातंत्र्यपूर्व काळातील शिक्षक शिक्षणाचा ऐतिहासिक विकास आणि पद्धती स्पष्ट करून, त्यातील कोणत्या अध्यापन पद्धतींचा वापर शिक्षक म्हणून तुम्ही कराल ? सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

प्र.1) सध्यास्थितीत भारतात विविध शैक्षणिक स्तरावर सेवापूर्व व सेवांतर्गत व्यावसायिक शिक्षणाची गरज का आहे ? तुमच्या मते त्यात कोणते बदल असावेत ? **[15]**

प्र.2) शिक्षकांच्या शिक्षणातील अंतर्गत व बाह्य मूल्यमापनाचे महत्त्व स्पष्ट करा. त्यात कोणत्या सुधारणा करता येतील ते लिहा. **[15]**

किंवा

प्र.2) शिक्षक शिक्षणातील 'गटचर्चा' व 'कृतिसत्र' या पद्धतींची माहिती सांगा. तुम्ही या पद्धतींचे नियोजन करताना कोणती काळजी घ्याल ? **[15]**

प्र.3) खालीलपैकी **कोणत्याही चार** टिपा लिहा : **[20]**

(अ) शिक्षकांच्या शिक्षणात सहकारी शाळांची भूमिका

(ब) दूरशिक्षणाची आवश्यकता

(क) शिक्षक शिक्षणाची गरज

(ड) ई-अध्यापनाची विविध साधने

(इ) शिक्षक शिक्षणाची व्याप्ती

(फ) प्राथमिक स्तरावरील शिक्षक शिक्षणाची उद्दिष्टे

विभाग - २

प्र.4) कृतिसंशोधन म्हणजे काय ? शिक्षक शिक्षणातील गुणवत्ता वाढीसाठी कृतिसंशोधनाची कशी मदत होते ते लिहा. **[15]**

किंवा

प्र.4) राष्ट्रीय शिक्षक शिक्षण परिषदेने (NCTE) शिक्षक शिक्षणाचे महत्त्व कसे सांगितले आहे ? त्या आयोगाने शिक्षक शिक्षणाबाबत कोणत्या शिफारशी केल्या आहेत ते लिहा. **[15]**

प्र.5) खालील मुद्यांच्या आधारे समावेशित शिक्षण स्पष्ट करा :

(अ) संकल्पना

(ब) उद्दिष्टे

सर्वसमावेशक वर्गात शिकविण्यासाठी शिक्षकाची तयारी कशी करुन घेता येईल ते लिहा. **[15]**

किंवा

प्र.5) प्राथमिक शिक्षणामध्ये राज्य शैक्षणिक व संशोधन प्रशिक्षण परिषदेची (SCERT) भूमिका विशद करा. **[15]**

प्र.6) खालीलपैकी **कोणत्याही चार** टिपा लिहा : **[20]**

(अ) शिक्षक संघटनांचे प्रकार आणि त्यांची भूमिका

(ब) मूल्यमापनाची नवीन तंत्रे :

(i) ऑन-लाइन परीक्षा पद्धत

(ii) श्रेणी पद्धत

(क) मुक्त विद्यापीठाची उद्दिष्टे

(ड) विद्यापीठ अनुदान आयोगाची कार्ये (UGC)

(इ) शिक्षकी व्यवसायाची आचारसंहिता व नैतिकता यांची आवश्यकता

(फ) सध्याच्या शिक्षकांना सेवांतर्गत प्रशिक्षणाची गरज

Seat No.	

Total No. of Questions : 6] **[Total No. of Printed Pages : 2**

[4157]-208

M. Ed. (General) (Optional) Examination - 2012

PAPER - IV

GUIDANCE AND COUNSELLING

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours] **[Max. Marks : 100**

SECTION - I

Q.1) Write an explanation about Testing Devices Personality Inventory, Interest Inventory and Intelligence Test as per the following points with an example :

Definition, Use, Limitation. **[15]**

OR

Q.1) What is Guidance ? What is need of Guidance ? Explain the impact of Family and Society on Guidance. Give example. **[15]**

Q.2) What is Job Analysis ? What are the objectives of Job Analysis ? Which points you should consider while making Job Analysis ? **[15]**

OR

Q.2) Explain the importance of Field Trips, Films, Career Exhibition in Dissemination of Occupational Information with an example. **[15]**

Q.3) Write **any four** short notes : **[20]**

(a) Job Satisfaction

(b) Use of Technology in Collection of Information about Occupations

(c) Use and Concept of Sociometric Technique

(d) Base of Guidance; Psychological

(e) Usefulness of Interview Technique in Guidance

(f) Characteristics of Maladjusted Children

SECTION - II

Q.4) Write various Theories of Counselling. How will you utilize the Psychoanalytic Theory and Behaviour Theory in Counselling ? Explain with an example. **[15]**

OR

Q.4) What is Group Counselling ? How will you utilize regular subject classes, co-curriculum classes and clubs for Group Counselling ? Explain with an example. **[15]**

Q.5) What is Follow-up Service ? What are the objectives of Follow-up Service ? What are the functions of School regarding Follow-up Service ? **[15]**

OR

Q.5) Explain the need of Research in Guidance and Counselling Process. Mention any one Social Problem (issues) and how will you plan a Counselling Session for a student facing this social problem ? **[15]**

Q.6) Write short notes : **(Any Four)** **[20]**

(a) Process of Counselling

(b) Need of School Counsellor

(c) Types of Follow-up Service

(d) Concept of Directive Counselling

(e) Lecture Technique; Group Counselling

(f) Responsibility of Society in Placement Service

Seat No.	

Total No. of Questions : 6] [Total No. of Printed Pages : 2

[4157]-208

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास] [एकूण गुण : 100

विभाग - १

प्र.1) व्यक्तिमत्त्व शोधिका, अभिरुची शोधिका व बुद्धीमापन कसोटी या प्रमाणित साधनांचे सोदाहरणसह स्पष्टीकरण खालील मुद्यांच्या आधारे लिहा : **[15]**

व्याख्या, फायदे, मर्यादा

किंवा

प्र.1) मार्गदर्शन म्हणजे काय ? मार्गदर्शनाची गरज सांगून कुटुंब व समाज यांचा मार्गदर्शनावरील प्रभाव सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.2) रोजगार पृथःकरण म्हणजे काय ? रोजगार पृथःकरणाचे उद्देश सांगून रोजगार पृथःकरण आराखडा ठरविताना तुम्हीं कोणते मुद्दे विचारात घ्याल ? **[15]**

किंवा

प्र.2) व्यवसायविषयक माहिती वितरणामध्ये क्षेत्रभेटी, चित्रपट आणि व्यवसाय प्रदर्शन यांचे महत्त्व सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.3) खालीलपैकी **कोणत्याही चार** टिपा लिहा : **[20]**

(अ) रोजगार समाधान

(ब) आधुनिक तंत्राचा व्यवसायविषयक माहिती संकलनात उपयोग

(क) समाजमिती तंत्र संकल्पना व उपयोग

(ड) मार्गदर्शनाचे मानसशास्त्रीय अधिष्ठान

(इ) मुलाखत तंत्राची मार्गदर्शनातील उपयुक्तता

(फ) कुसमायोजित बालकांची वैशिष्टे

विभाग - २

प्र.4) समुपदेशनाच्या विविध उपपत्ती सांगा. मनोविश्लेषणवादी उपपत्ती आणि वर्तनवादी उपपत्ती यांचा तुम्हीं समुपदेशनात उपयोग कसा कराल ? सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

प्र.4) समूह समुपदेशन म्हणजे काय ? दैनंदिन विषय तालिका, अभ्यासनुवर्ती वर्ग व छंद मंडळे यांचा उपयोग तुम्हीं समूह समुपदेशनासाठी कसा कराल ? सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.5) अनुधावन कार्य म्हणजे काय ? अनुधावन कार्याची उद्दिष्टे कोणती ? अनुधावन कार्यसंदर्भात शाळेची विविध कार्ये स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

प्र.5) मार्गदर्शन आणि समुपदेशन प्रक्रियेतील संशोधनाची गरज सांगा. कोणतीही एक सामाजिक समस्या मांडून तुम्हीं विद्यार्थ्यांना जाणवणाऱ्या समस्येचे निराकरण समुपदेशनाद्वारे कसे नियोजन कराल ? **[15]**

प्र.6) खालीलपैकी **कोणत्याही चार** टिपा लिहा : **[20]**

(अ) समुपदेशनाची प्रक्रिया

(ब) शालेय समुपदेशकाची गरज

(क) स्थापना कार्याचे प्रकार

(ड) निर्देशित समुपदेशनाची संकल्पना

(इ) व्याख्यान तंत्र ; समूह समुपदेशन

(फ) स्थापना कार्यात समाजाची जबाबदारी

Seat No.	

Total No. of Questions : 6] **[Total No. of Printed Pages : 2**

[4157]-209

M. Ed. (General) (Optional) Examination - 2012

PAPER - IV

TESTING, MEASUREMENT AND EVALUATION IN EDUCATION

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours] **[Max. Marks : 100**

Instructions :

(1) All questions are compulsory.

(2) ***Two sections*** *are to be written in* ***two separate answer-books****.*

(3) Figures to the right indicate full marks.

(4) Student should follow the given word limits.

(5) Word limit for Q. Nos. ***1, 2, 4*** *and* ***5 – 400 words*** *and for Q. Nos.* ***3*** *and* ***6 – 150 words*** *(for each note).*

(6) In any, situation, student should not be given supplement.

SECTION - I

Q.1) Explain Testing of Educational Environment. **[15]**

OR

Q.1) What is importance of Test Scores ? How nature of Test influences Test Scores ? **[15]**

Q.2) Explain steps of Construction of Teacher-made Test. **[15]**

OR

Q.2) Explain origin and development of Testing. **[15]**

Q.3) Write notes on **any four** of the following : **[20]**

(a) Usability of Test

(b) Testing of Teaching Process

(c) Use of Testing

(d) Norm Reference Tests

(e) Discriminative Power of Test

(f) Indian Contribution of Testing

SECTION - II

Q.4) What do you mean by 'Item Analysis' ? Explain its importance in improvement of Test. **[15]**

OR

Q.4) Explain the procedure, how Grades are given to Students ? **[15]**

Q.5) Explain different Scales of Measurement. In your opinion, which Scale is frequently used for collecting data in the field of Education ? Why ? **[15]**

OR

Q.5) Explain Measurement of Creativity in detail. **[15]**

Q.6) Write notes on **any four** of the following : **[20]**

(a) Aptitude Tests

(b) Stannine Scores

(c) Percentiles

(d) Concept of Evaluations with reference to Educational Process

(e) Measurement of Intelligence

(f) Standard Scores

Seat No.	

Total No. of Questions : 6] **[Total No. of Printed Pages : 2**

[4157]-209

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास] **[एकूण गुण : 100**

सूचना :

मराठी रूपांतराबाबत शंका वाटल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.

विभाग - १

प्र.1) शैक्षणिक वातावरणाच्या परीक्षणाचे (Testing) सविस्तर वर्णन करा. **[15]**

किंवा

प्र.1) कसोटीतील प्राप्तांकांचे महत्त्व काय ? कसोटीच्या स्वरूपाचा कसोटीतील प्राप्तांकावर कसा प्रभाव पडतो ? **[15]**

प्र.2) शिक्षकनिर्मित कसोटीची रचना करण्याच्या पायऱ्या स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

प्र.2) परीक्षणाचा (Testing) उगम आणि विकास स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.3) खालीलपैकी **कोणत्याही चारां**वर टिपा लिहा : **[20]**

(अ) कसोटीची उपयुक्तता

(ब) अध्यापन प्रक्रियेचे परीक्षण (Testing)

(क) परीक्षणाचे (Testing) उपयोग

(ड) मानक संदर्भीय कसोट्या

(इ) कसोटीची भेदाभेदन क्षमता

(फ) परीक्षण (Testing) क्षेत्रातील भारतीय योगदान

विभाग - २

प्र.4) घटक विश्लेषण (Item Analysis) म्हणजे काय ? कसोटीमध्ये सुधारणा करण्यातील घटक विश्लेषणाचे महत्त्व स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

प्र.4) विद्यार्थ्यांना 'श्रेणी' कशा दिल्या जातात ? ती पद्धती स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.5) मापनाच्या विविध शलाका (Scales) स्पष्ट करा. तुमच्या मते शिक्षणक्षेत्रातील माहितीचे संकलन करण्यासाठी जास्त वेळा वापरली जाणारी शलाका कोणती ? का ? **[15]**

किंवा

प्र.5) सर्जनशीलतेचे मापन सविस्तर स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.6) खालीलपैकी **कोणत्याही चारां**वर टिपा लिहा : **[20]**

(अ) अभिक्षमता कसोट्या

(ब) स्टॅनाईन प्राप्तांक

(क) शततमके

(ड) शिक्षणप्रक्रियेच्या संदर्भात मूल्यमापनाची संकल्पना

(इ) बुद्धिमत्तेचे मापन

(फ) प्रमाणित प्राप्तांक

Seat No.	

Total No. of Questions : 6] **[Total No. of Printed Pages : 3**

[4157]-212

M. Ed. (General) (Optional) Examination - 2012

PAPER - IV

ADVANCED EDUCATIONAL STATISTICS

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours] **[Max. Marks : 100**

Instructions :

(1) All questions are compulsory.

(2) ***Two sections*** *are to be written in* ***two separate answer-books.***

(3) Figures to the right indicate full marks.

(4) Use of simple calculators and statistical tables is allowed.

SECTION - I

Q.1) The following data represent the scores of five students (selected randomly) in each of the four groups of class VI of a school in a Academic Achievement Test :

Group 1	Group 2	Group 3	Group 4
14	16	26	15
12	25	19	12
17	14	17	24
20	19	15	19
09	16	17	22

Test the Null Hypothesis for Academic Achievement of these Groups. **[15]**

OR

Q.1) Following data represents the scores of three groups on two tests of five students in each group of Class VII : **[15]**

School A		**School B**		**School C**	
Test 1	**Test 2**	**Test 1**	**Test 2**	**Test 1**	**Test 2**
18	15	12	15	12	12
12	13	19	09	12	11
11	12	15	13	13	12
13	17	18	10	12	13
16	18	16	15	16	12

Test the relative effectiveness of the three methods of teaching used in three schools. (Test 2 is administered after one month.)

Q.2) Explain T-scaling with the help of hypothetical example. **[15]**

OR

Q.2) Explain Stannine Scaling with the help of hypothetical example. **[15]**

Q.3) Write notes on **any four** of the following :
(Word limit : 150 words for each) **[20]**

(a) Applications of Normal Probability Curve

(b) Statistical Measures

(c) Skewness

(d) Significance of Coefficient of Correlation

(e) Standard Scores

(f) Significance of Percentage

SECTION - II

Q.4) What do you mean by Regression Equations ? Explain their use in prediction with the help of hypothetical example. **[15]**

OR

Q.4) (A) Explain meaning of Partial Correlation. **[05]**

(B) Illustrate, when and how to use Point Bi-serial Correlation ? **[10]**

Q.5) Explain 'Centroid' Method of Factor Analysis. **[15]**

OR

Q.5) When is it appropriate to use Non-parametric Tests ? Explain Sign Test with an hypothetical example. **[15]**

Q.6) Write notes on **any four** of the following :
(Word limit : 150 words each) **[20]**

(a) Reliability of Test Scores

(b) Need of Item Analysis

(c) Bi-serial Correlation

(d) Chi-Square Test

(e) Basic Assumptions of Factor Analysis

(f) Content Validity

Seat No.	

Total No. of Questions : 6] [Total No. of Printed Pages : 3

[4157]-212

मराठी रूपांतर

वेळ : 3 तास] [एकूण गुण : 100

सूचना :

मराठी रूपांतराबाबत शंका वाटल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.

विभाग - १

प्र.1) एका शालेय संपादन चाचणीमध्ये शाळेतील प्रत्येक गटात पाच विद्यार्थी (यादृच्छिकपणे निवडलेले) असलेल्या इयत्ता सहावीच्या चार गटांनी प्राप्त केलेले गुण खाली दिले आहेत :

गट १	गट २	गट ३	गट ४
१४	१६	२६	१५
१२	२५	१९	१२
१७	१४	१७	२४
२०	१९	१५	१९
०९	१६	१७	२२

इयत्ता सहावीच्या वेगवेगळ्या गटांच्या शालेय संपादनासाठीच्या शून्य परिकल्पनेची तपासणी करा. **[15]**

किंवा

प्र.1) दोन वेगवेगळ्या कसोट्यांमध्ये तीन शाळांमधील इयत्ता सातवीच्या प्रत्येकी पाच विद्यार्थ्यांनी मिळवलेले प्राप्तांक खाली दिली आहेत :

शाळा A		**शाळा B**		**शाळा C**	
कसोटी १	**कसोटी २**	**कसोटी १**	**कसोटी २**	**कसोटी १**	**कसोटी २**
१८	१५	१२	१५	१२	१२
१२	१३	१९	०९	१२	११
११	१२	१५	१३	१३	१२
१३	१७	१८	१०	१२	१३
१६	१८	१६	१५	१६	१२

या माहितीवरुन तीन शाळांमध्ये वापरलेल्या तीन अध्यापन पद्धतीची सापेक्ष परिणामकारकता तपासा. (कसोटी २ : एक महिन्यानंतर घेतली आहे) **[15]**

प्र.2) काल्पनिक उदाहरणाच्या सहाय्याने 'टी-स्केलिंग' स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

प्र.2) काल्पनिक उदाहरणाच्या सहाय्याने 'स्टॅनाईन स्केलिंग' स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.3) खालीलपैकी **कोणत्याही चारां**वर टिपा लिहा : (**शब्दमर्यादा : प्रत्येकी १५० शब्द**) **[20]**

(अ) प्रसामान्य संभव वक्राचे उपयोग

(ब) सांख्यिकीय परिमाणे

(क) विषमितता

(ड) सहसंबंध सहगुणकाचे महत्त्व (Significance)

(इ) प्रमाणित प्राप्तांक

(फ) शततमकाचे महत्त्व (Significance)

विभाग - २

प्र.4) प्रतिगमन समीकरणे म्हणजे काय ? काल्पनिक उदाहरणाच्या सहाय्याने प्रतिगमन समीकरणांचा भाकिते करण्यामधील उपयोग स्पष्ट करा **[15]**

किंवा

प्र.4) (अ) 'भागशः सहसंबंध' या संज्ञेचा अर्थ स्पष्ट करा. **[05]**

(ब) 'बिंदू-द्विश्रेणिक' सहसंबंध केंव्हा आणि कसा वापरावा ते सोदाहरण स्पष्ट करा. **[10]**

प्र.5) घटक विश्लेषणाची (Factor Analysis) 'सेंट्राईड' पद्धती स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

प्र.5) नॉन-पॅरामेट्रिक कसोट्या केंव्हा वापराण्यात ? काल्पनिक उदाहरणाच्या सहाय्याने चिन्ह कसोटी (Sign Test) स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.6) खालीलपैकी **कोणत्याही चारां**वर टिपा लिहा : **[20]**

(अ) कसोटी प्राप्तांकांची विश्वसनियता

(ब) घटक विश्लेषणाची (Item Analysis) गरज

(क) द्विश्रेणिक सहसंबंध

(ड) काय-स्क्वेअर (φ^2) कसोटी

(इ) घटक विश्लेषणाची (Factor Analysis) मूलभूत गृहितके

(फ) आशय वैधता